

Ruske armade začele novo ofenzivo na južni fronti

Rusi okupirali Polotsk, kjer se odpira pot v baltičke države. Nemške bojne linije se rušijo pod udarci sovjetskih armad. Rusi ubili in ujeli 225,000 sovražnikov v dveh tednih.—Ameriška armada izvajala nove uspehe na fronti v Normandiji. Bombni napadi na nemška mesta in nacijska oporišča se nadaljujejo.—Zavezniki se bližajo Leghornu, italijanski luki.—Ameriške čete okupirale glavno mesto Marijanskih otokov na Pacifiku

London, 5. jul.—Radio Berlin je danes naznanil, da so nemške čete zapustile Kowel, stara Poljska, 175 milj južnovzhodno od Varšave in 490 milj južnovzhodno od Berlina, ko so rušile armade začele novo ofenzivo na južni strani zdrobljene nemške fronte v Beli Rusiji. Nemci so zapustili tudi ozemlje na zapadni strani Pripjatskega močvirja. Radio Berlin poroča, da so se ruske čete izkrcale na petih otokih v zalivu Narva med Estonijo in Finsko. Švedski list Dagbladet pravi, da so naciji odredili evakuacijo civilistov iz pokrajin ob meji Vzhodne Prusije.

London, 5. jul.—Rusi so okupirali Polotsk v Beli Rusiji po ljutih bitkah z Nemci in zdaj prodirajo proti Vilni, starodavnemu poljskemu mestu. Polotsk, kjer se odpira pot v baltičke države, je zasedla armada generala Ivana Bagramijana.

Nemške bojne linije se rušijo na tristo milj dolgi fronti pod udarci sovjetskih kolon. Te so zasedle Konstantinov, strateško železnično križišče, 48 milj vzhodno od Vilne, poleg 300 drugih naselbin. Med temi je Mjeri, ki leži samo deset milj od meje Latvije.

Ruske oklopne in pehotne kolone se pod kritjem bojnih letal stalno vane naprej in drobne odpor nemške oborožene sile. Premier Stalin je v odredbi dneva naznanil, da so prve kolone prodrle do točke, ki leži 40 milj južnovzhodno od Dvinska, kjer vodi cesta v Rigo, glavno mesto Latvije.

Okupacija Minska, glavnega mesta Bele Rusije, je bila velika sovjetska zmaga. Zadnja večera v prodiranju ruskih armad proti Varšavi in Berlinu je bila odstranjena s padcem Minska. Pot do Varšave in Berlina sta odprli armadi, katerima poveljujejeta generala Konstantin Rokossovski in Ivan Černijakov.

Moskva ne omenja usode, ki je zadela sedemnajst nemških divizij, okrog 250,000 vojakov, ki so branili Minsk. Uradni komunikacije pravi le, da so Rusi ujeli 23,652 sovražnikov v zadnjih dveh dneh.

Število Nemcev, ki so bili ubiti in ujeti v ruski ofenzivi, ki se je pričela pred dvema tednoma, je naraslo na 225,000. Uradni komunikacije, objavljen danes zjutraj, pravi, da so prve sovjetske kolone že udrele v vilniški distrikt.

Rdeča zvezda, glasilo ruske armade, pravi, da se sovjetske kolone vane naprej kot plaz. Bela Rusija je bila pozorišče debakla nemške sile, ki nima primere v zgodovini. Če se bo prodiranje nadaljevalo v sedanjem tempu, bodo Rusi stali ob meji Vzhodne Prusije v nekaj dneh. Rusi so ujeli veliko število nemških častnikov, med temi generala Luetzova, poveljnika nemškega oklopnega zbora. Od začetka ofenzive so Rusi ujeli osem nemških generalov.

Cherbourg, Francija, 5. jul.—Prva ameriška armada, katere poveljnik je general Omar N. Bradley, je zasedla hribe nad La Haye du Puitsom, se glasi poročilo. Ameriške čete na južni strani Carentana so se pri-

družile ofenzivi in zasedle velik kos ozemlja pri St. Joresu.

Britske in kanadske čete so v akciji na treh straneh Caena, kjer se odpira pot v Pariz. Izgleda, da bo Caen kmalu padel. Operacije sile na kopnem podpirajo bojna letala z bombardiranjem nemških pozicij.

Bombni napadi na nemška mesta in industrijska središča ter nacijska oporišča v Franciji, Belgiji in Holandiji se nadaljujejo. Čez pet tisoč ameriških in britskih bojnih letal je metalo bombe na nemška mesta in nacijska oporišča.

Zavezniki so v spopadih v zraku v zadnjih dveh dneh sestrelili 78 nemških bojnih letal, sami pa so izgubili 23 letal.

Rim, 5. jul.—Zavezniške armade prodirajo naprej na vseh italijanskih frontah kljub močnemu odporu s strani nemške sile. Ameriška pehota je okupirala Cecino v prodiranju proti Leghornu, pristaniščnemu mestu, in Pizi.

Cecina leži 15 milj od Leghorna in 23 milj od Pize. Ameriški topniški oddelki bruhaajo izstrelke na nemško bojno črto, ki se razteza od Pize do Riminija ob Jadranskem morju.

Osmo britska armada je počistila ozemlje na severni strani jezera Tasimena in okupirala Magjone na vzhodni strani tega jezera. Čete te armade prodirajo proti Florenci.

Glavni stan generala Marka W. Clarka poroča, da so ameriške in francoske čete ujele 26,500 Nemcev v zadnjih šestih tednih.

Pearl Harbor, Havaji, 5. jul.—Ameriške čete in pomorščaki so okupirali Garapan, glavno mesto Marijanskih otokov. Admiral Chester W. Nimitz je naznanil okupacijo dveh drugih otokov Marijanske grupe. To sta Iwo in Haha.

Poročilo pravi, da je 7312 Japoncev padlo v bitkah z ameriški četami na Saipanu, odkar so te invadirale otok.

Hitler priznal vojne poteškoče

London, 5. jul.—Diktator Hitler je v svojem govoru pred člani odbora za vojno produkcijo priznal poteškoče, zaeno pa jih je zagotovil, da bodo premagane. Besedilo njegovega govora je oddajala berlinska radiopostaja. "Te vojne ne moremo ocedovati po dnevnih dogodkih," je dejal. "V borbi take obsežnosti začasni porazi in zmage ne štejejo. Gre za obstoj nemškega naroda v tej kritični uri in mobilizirati moramo vse razpoložljive sile za vojne napore kljub nastalim poteškočam. Vsi moramo delati za končno zmago."

Wickard pozdravlja ustanovitev komisije

Mexico City, 5. jul.—Ameriški poljedelski tajnik Claude R. Wickard je pozdravil ustanovitev skupne ameriško-mehiške agrarne komisije kot mejnik v kooperaciji med Ameriko in Mehiko. On je govoril na prvi seji komisije in naglasil, da bo njeno delo prispevalo k zaščiti padeželskega ljudstva z večjo produkcijo pridelkov, ki so potrebni v vojnem času.

Letala rešila ranjene partizane

Dovažanje orožja Titovi armadi

Nekje v Bosni, 5. jul.—(Poroča Philip Jordan). —Roj letalskih transportov v spremstvu bombnikov je pripeljal v neko lepo dolino v centralni Bosni motorna vozila, "tajno orožje," strelivo, obleke in živila za zboro jugoslovanske osvobodilne armade, katere poveljnik je maršal Tito.

Jaz sem bil potnik na enem transportu. Obšli smo po Nemcih kontrolirano obrežje Jadranskega morja visoko v zraku. Ceste pod nami so bile zapuščene kakor prostori na mesecu. Šele potem, ko smo se dvignili nad hribe in se začeli spuščati polagoma navzdol skozi goste oblake proti široki dolini, smo opazili življenje.

V dolini smo opazili moše, ki so zaznamovali prostore, kjer naj bi se spustili na tla na partizanskem ozemlju. Čakali so na naša letala, da jim dostavijo objuljeno pomoč. Med temi so bili ranjeni partizani. V nekaj minutah so bila naša letala na tleh, kjer so odložila tovore, dočim so bombniki krožili v zraku in pazili na sovražnika. Nemška letala se niso pojavila v zraku. Naša letala so potem pobrala ranjene in izrpane partizane, se dvignila v zrak in odletela proti Italiji. Tam so bili ranjenci odpeljani v bolnišnice.

Vse se je srečno izteklo. Ko so se letala dvignila v zrak, je začelo deževati. Oblaki so se zgrinjali nad gorami, toda naše delo je bilo dovršeno. Partizanom smo pripeljali živila, ranjenecem pa preskrbeli streho in varnost.

Preseljevanje prebivalcev Evrope

Največje delo v zgodovini

London, 5. jul.—Zdaj, ko vse kaže, da je zlom nacijske Nemčije blizu, je administracija za pomoč in obnovo, katero tvorijo reprezentantje Združenih narodov, sestavila načrte glede preseljevanja 20,000,000 ljudi, ki so bili v teku vojne v Evropi izkoreninjeni iz svojih bivališč. To delo, ki čaka administracijo, je največje v zgodovini.

Zadevni dogovori so sklenjeni. Fred K. Koehler, načelnik administracije za pomoč in obnovo, je dejal, da je že prišlo do sporazuma o izvajanju načrtov.

Reprezentantje Združenih narodov so zainteresirani v problemu, da se ljudje vrnejo v svoje kraje. Med temi so begunci, deportiranci in delavci, ki zdaj delajo v nemških vojnih industrijah. Točnih številok prizadetih ljudi ni.

Sinoči je bilo objavljeno naznanilo, da se bo prihodnja seja članov sveta administracije za pomoč in obnovo pričela 15. septembra v Montrealu, Kanada. Na tej se bodo razpravale o problemu preseljevanja nadaljevale.

Nov poveljnik ameriške sile na Trinidadu

Port of Spain, Trinidad, 5. jul.—Podadmiral Oliver M. Read je prevzel poveljstvo ameriške sile na Trinidadu. Nasledil je podadmirala A. G. Robinsona. Read je bil mornarični ataše ameriškega poslaštva v Kanadi.

RAZGOVORI MED ANGLEŽI IN FRANCOZI V TEKU

Ustanovitev administracij v osvobojenih krajih

DE GAULLE OBIŠČE WASHINGTON

London, 5. jul.—Izgleda, da bo dogovor, ki so ga sestavili veččaki britske vlade in francoskega narodnega odbora, kmalu podpisan. Na podlagi tega dogovora bo general Charles de Gaulle, predsednik odbora, imenoval uradnike v conah vojnih operacij in v ozadju fronte, ko bodo zavezniki osvobodili francoske pokrajine.

To določa provizija sestavljenega dogovora. Razgovori med reprezentanti britske vlade in De Gaulleovega odbora se nadaljujejo. Dogovor bo najbrže podpisan v bližnji bodočnosti. Pričakuje se, da bo De Gaulle kmalu obiskal Washington, kjer bo imel važne razgovore s predsednikom Rooseveltom, državnim tajnikom Hullom in drugimi ameriškiimi uradniki.

Dogovor se nanaša ne samo na vojaške, temveč tudi na ekonomske in finančne probleme. Britski in francoski krogi v Londonu izražajo upanje, da bo De Gaulle obisk Amerike odstranil zapreke in omogočil sporazum, dasi bo moralo vprašanje političnega priznanja francoskega odbora čakati razvoja.

Angleško-francoski dogovor vključuje deklaracijo, katere naglašja, da je treba storiti korake za doseg glavnega cilja. Ta je izgon nemških čet iz Francije. V vsaki francoski pokrajini, katero osvobodijo zavezniki, se ustanovi administracija na podlagi francoskih zakonov.

Britska vlada je priznala francoskemu narodnemu odboru pravico imenovanja uradnikov, ki bodo vršili določene funkcije in kooperirali z zavezniki vojaškimi avtoritetami. Zavezniki sodišča obdrže jurisdikcijo v zadevah vojaškega značaja, francoski zakoni pa veljajo za civiliste.

Separatni britsko-francoski dogovor je v soglasju s provizijami protokola, ki je bil podpisan v februarju tega leta in se nanaša na vojaške in civilne administracije v severni Afriki.

Nov sporazum med Rusi in Čehi

Delegacija bo spremljala ruske čete

London, 5. jul.—Na podlagi pravkar sklenjenega sporazuma med čehoslovaško vlado in sovjetsko Rusijo bodo krožili češki bankovci v Čehoslovakiji, ko bo osvobodena. Ti se že tiskajo v Rusiji.

Sporazum določa, da vojaški okupacijske armade uporabljajo le češke krome. Te bodo nadomestile denar, ki kroži v Čehoslovakiji od nemške okupacije dežele. Prvotni načrt je določil uporabljanje ruskih rubljev, ki pa je bil zdaj zavrnjen.

Čehoslovaška ubežna vlada je imenovala Františka Nemeca za načelnika delegacije, ki bo spremljala ruske čete, ko invadirajo Čehoslovakijo. Nemeec je socialist in minister za rekonstrukcijo v ubežni vladi. Za glavnega pomočnika je bil imenovan general Rudolf Viest, vojni podminister. Oba bosta kmalu odpotovala v Rusijo. Določeno se, da bo odpotovalo v Rusijo tudi več članov čehoslovaškega državnega sveta, ki reprezentirajo politične stranke.

Domače vesti

Obiski

Chicago.—Gl. urad SNPJ in uredništvo Prosvete so obiskali Erazem Gorshe iz Clevelanda, O., Joseph in Mary Petrič s hčerko Mary ter Frank Sheryak iz Toronto, Kanada.

Detroitške vesti

Detroit.—Mary Verlič, bivša članica pevskega zbora Svobode, se nahaja že pet mesecev v bolnišnici, kjer ji ravna na stran računano nogo.—Frank Butala, član društva 121 SNPJ, se je moral podvreči operaciji na alepiču.—Na dopust so prišli Charles Benedict, sin znanega gostilničarja in naprednjaka Petra Benedicta, Darwin Spolyar, sin Ludvika Spolyarja, večletnega odbornika društva 121, ki se zdaj nahaja z družino v Los Gatosu, Cal., in Rudolf ter William Sayn. Slednji je prišel iz Neapla, Italija. Trije drugi sinovi družine Sayn so tudi v ameriški armadi.

Ranjen v Franciji

Blaine, O.—Terezija Zupančič je dobila poročilo, da je bil njen sin Charles težko ranjen 7. junija, ko so ameriške čete invadirale Francijo. Odpeljan je bil v bolnišnico v Angliji. Charles je stopil v armado kot prostovoljec v septembru l. 1940. Na dopustu je bil 28. aprila preteklega leta, ko mu je umrl oče. Kmalu potem je bil poslan v Anglijo. Društvo 333 SNPJ, čigar član je, mu želi hitrega okrevanja in da se kmalu vrne domov k svoji materi.—V bolnišnici v North Wheelingu se nahaja Katherine Borlinski, članica društva 333 SNPJ. Podvreči se je morala težki operaciji, katero pa je srečno prestala. Zelimo, da se kmalu vrne k svoji družini, ki jo težko pričakuje.

V nemškem ujetništvu

Hutchinson, Pa.—Valentin Lazar in njegova žena sta prejela drugo poročilo od vojnega departmanta, da je njun sin William v nemškem ujetništvu. Prvo se je glasilo, da je pogrešan od 25. maja.

Vojni tajnik Stimson v Rimu

Rim, 5. jul.—Ameriški vojni tajnik Henry Stimson, ki je zadnji teden došel v Italijo, se je pripeljal v Rim na prvem vlakcu, ki je odrinil iz Neapla v italijansko prestolnico. Stimson bo obiskal vojaške bolnišnice, ameriške čete in imel važne razgovore z uradniki zavezniške vojaške vlade in poveljniki armad.

Stimsona so sprejeli in pozdravili general Mark W. Clark, poveljnik pete ameriške armade, general Harry H. Johnson, poveljnik zavezniške sile v Rimu in drugi vojaški častniki.

Z vojnimi tajniki je prišel v Rim general Carl G. Gray, njegov tajnik. Na svoji poti sta se ustavila v Cassinu, kjer sta si ogledala pozorišča ljutih bitk med Nemci in zaveznicami.

Pričakuje se, da bo Stimson danes obiskal papeža Pija v Vatikanu.

Zastava, ki je vihrala na poslopju ameriškega kongresa 8. decembra l. 1941, ko je bila napovedana vojna Japonski, in 11. decembra istega leta, ko je bila napovedana vojna Nemčiji in Italiji, je bila večeraj razobešena na poslopju ameriškega poslaštva v Rimu.

Stirje ubiti v železniški nesreči

Williams, Ariz., 5. jul.—Štirje potniki so bili ubiti, 50 pa ranjenih, ko je brzovlak železnice Santa Fe skočil iz tira. Na vlakcu se je nahajalo 150 potnikov.

Stalinovo stališče napram Poljski

Duhovnik Orlemanski objavil izjavo

Springfield, Mass., 5. jul.—Rev. Stanislav Orlemanski, ameriško-poljski duhovnik, ki je pred nekaj meseci obiskal Rusijo in konferiral s premierjem Stalinom v Moskvi, je objavil izjavo Andrezeja Witosa, voditelja poljske kmečke stranke, ki izraža Stalinovo stališče napram Poljski.

Izjava pravi, da je Stalin za svobodno in neodvisno Poljako, ki pa mora dobiti tako vlado, kakršno želi poljsko ljudstvo. Stalin je naglasil, da ni za komunistično ali sovjetsko Poljsko, temveč za tako vlado, ki bo dovolj močna za preprečitev nemške agresije v bodočnosti.

Witosova izjava se nanaša na Stalinovo deklaracijo glede Poljske, ki je bila objavljena po zaključku konferencie, katero se je vršila v Moskvi v marcu tega leta. Orlemanski ni hotel potrditi in ne zanikati poročila člankarja Drewa Pearsona, da je on poročal državnemu departmantu o rezultatu svojega obiska Rusije in razgovorov s Stalinom.

"Nemčije ne moremo uničiti tako, da se ne bo nikdar več dvignila," je rekel Stalin po izjavi Witosa. "Nekaj let po zaključku sedanje vojne se bo spet pojavila nevarnost nemške agresije. Iz tega razloga je v našo skupno korist ustanovitev močne poljske države, da bo lahko preprečila agresijo."

Orlemanski je dejal, da je objavil Witosovo izjavo z namenom, da ameriški Poljaki dobi pravo in resnično sliko o Stalinovem stališču napram Poljski.

Johnson vidi sijajno bodočnost Sibirije

Moskva, 5. jul.—"Sibirija me spominja na moje lastno deželo in obeta se ji sijajna bodočnost," je rekel Eric Johnston, predsednik Ameriške trgovske zbornice, v razgovoru z dopisnikom sovjetske časniške agature Taas. "Ekonomske in kulturni razvoj bo zavisel od odločnosti in poguma voditeljev Sovjetske unije in ruskih mas. Kar sem videl in slišal, me je popolnoma uverilo, da voditelji in ljudstvo imajo vse potrebne sposobnosti."

Ameriški diplomat se vrača domov

Stockholm, Švedska, 5. jul.—Pričakuje se, da bo Edmund A. Gullion, opravnik ameriških poslaštviških poslov v Helsinku, ki je bil odpoklican, ko je Amerika pretrgala diplomatske odnose s Finsko, danes došel v Stockholm na svoji poti domov.

Dr. Topalovič došel v Italijo

Washington, D. C., 5. jul.—Radio Svobodna Jugoslavija je naznanil, da je dr. Živko Topalovič došel v Italijo kot politični reprezentant generala Mihajloviča, ki je bil nedavno odstavljen kot vojni minister v jugoslovanski ubežni vladi.

Rommel konferiral z nemškimi generali

Chiasso, Švica, 5. jul.—Feldmaršal Erwin Rommel se je sestal z nemškimi generali, poveljniki armad v Italiji in na Balkanu, v vili Esti pri jezeru Como, se glasi sem došlo poročilo. Tam se je mudil tri dni.

Nepokoj v dveh ameriških državah

San Jose, Kostarika, 5. jul.—Sem došla poročila govore o širjenju nepokoja v Hondurasu in Nikaragvi. General Tiburcio C. Andino, predsednik Hondurasa, je resigniral, ker se je kriku za postrila.

VAŽNA DEKLARACIJA DRŽAVNEGA TAJNIKA HULLA

Amerika priznava svobodo vsem narodom

PODLAGA ZA SKUPNO KOOPERACIJO

Washington, D. C., 5. julija.—Državni tajnik Cordell Hull je podal važno izjavo in za kolonialne imperije, kot sta britski in holandski, eksplozivnega značaja, da je Amerika bila in je še podpornica vseh narodov, ki se bore za svobodo. V bistvu je zagotovil priznanje vsem narodom, ki se odločno bore za svobodo.

Istočasno je Hull pojasnil svojo nedavno deklaracijo o ustanovitvi svetovne organizacije za vzdrževanje in ohranitev miru v povojni dobi, obenem pa je zagotovil male države, da bo ameriška vlada vztrajala pri svojem stališču, da morajo dobiti besedo v zadevah skupnega značaja.

"Zaščita pravic malih, kakor velikih narodov, je stvar splošnosti," je rekel Hull. "Bodoča blaginja ene države zavis od blaginje drugih. V vseh svojih izjavah sem poudarjal vsakljuduči značaj svetovne situacije, stališče naše vlade in namena, da morajo biti vse ljudstva enakopravna. To je praktično, če hočemo postaviti podlago skupni kooperaciji. Ne ameriška in nobena druga vlada na more dati detajlov, kako se bodo razvijali odnosi, nobenega dvoma pa ne more biti o naših namenih. Ameriške tradicije so stare čez 150 let. V vseh teh letih smo proglasili svobodo za vsa ljudstva na svetu. Dajali smo jim vzpodbudo, naj se bore za svobodo in jo uživajo. Naše stališče napram Filipinom je zgled. Nič ne more zanikati tega, kar smo storili, da Filipini dobe svobodo."

Hull je dalje rekel, "da je Amerika v svojih prvih dneh pridigala v istem duhu o svobodi za druga ljudstva kot za svoje. Pridige so bile namenjene zlasti državam v Južni Ameriki, ki so bile stoletja pod španskim jarmom. Nič ne nas ni silil k temu, ker je to bila naša filozofija. To je bilo naše razpoloženje doma in napram ljudstvom, ki so hrepelja po svobodi. Kakor hitro so naši ameriški nosedje zdobili španski jarm, smo jih priznali. Amerika bo v bodočnosti, kakor je v prošlosti, podpirala vsa ljudstva v borbi za svobodo."

Hull je dalje rekel, "da je Amerika v svojih prvih dneh pridigala v istem duhu o svobodi za druga ljudstva kot za svoje. Pridige so bile namenjene zlasti državam v Južni Ameriki, ki so bile stoletja pod španskim jarmom. Nič ne nas ni silil k temu, ker je to bila naša filozofija. To je bilo naše razpoloženje doma in napram ljudstvom, ki so hrepelja po svobodi. Kakor hitro so naši ameriški nosedje zdobili španski jarm, smo jih priznali. Amerika bo v bodočnosti, kakor je v prošlosti, podpirala vsa ljudstva v borbi za svobodo."

Francozi razdejali železniško progo

London, 5. jul.—Francoske sile v notranjosti so presekale progo glavne železnice med Calaisom in južno Nemčijo, se glasi sem došla poročila. Te rusije tudi nemške komunikacijske zveze v več francoskih krajih.

Odpor proti nemški sili narašča

London, 5. jul.—Francoske sile v notranjosti so presekale progo glavne železnice med Calaisom in južno Nemčijo, se glasi sem došla poročila. Te rusije tudi nemške komunikacijske zveze v več francoskih krajih.

Poveljnik francoskih sil v notranjosti je general Pierre Koenig. Vest iz njegovega glavnega stana pravi, da so Francozi pretrgali železniško progo Lille-Charleville pri Avesnesu. Proga gre po ozemlju v bližini belgijske meje.

Poročila pravijo, da je Hitler postal 30,000 vojakov v Francijo, kjer zdaj strajajo železniške proge.

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNICE
JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Zdravne drave (taven Chicago) in Kenado \$6.00 na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrt leta; za Chicago in okolice Cook Co. \$7.50 za celo leto, \$3.75 za pol leta; za inozemstvo \$9.00. Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cook County \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenarodnih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesni itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštino.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Glavni urednik: **PROSVETA**
2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Glasovi iz naselbin

VABILO NA SEJO

Cleveland, Ohio.—Članom društva št. 53 SNPJ naznanjam, da se vrši redna mesečna seja v nedeljo zjutraj ob običajni uri v Delavskem domu na Waterloo Rd. Želim, da se članstvo seje udeleži v polnem številu.

Frank Barbič, predsednik.

POROČILO IZ DETROITA

Detroit, Mich.—Well, dirindaj na konvenciji republikanske stranke v Chicagu je zaključen. V lokalnem listu čitamo, da ni bilo še na nobeni konvenciji republikanske ali demokratske stranke toliko "izvrstnih" govorov kot jih je bilo na tej. Pravijo oziroma pišejo, da so bili govorniki kot so predsedniški kandidat Dewey, podpredsedniški kandidat Bricker in slavni Hoover nekaj izvrstnega, nekaj, kar nima primere.

Bivši predsednik Hoover je rekel, da bodo naši vojaki, ko se vrnejo domov iz bojnih poljan, našli le tedaj demokracijo, ako bo spremenjena administracija. S tem je mislil, da bo v Ameriki demokracija le tedaj, ako zmagajo republikanci. Mnogi izmed nas se še dobro spominjamo, kako smo imeli za časa Hooverove administracije svobodo ali "freedom" za gladovanje. Vsa industrija je bila v zastoji in vse, kar je nam mogel Hoover dati, je bila zagotovitev, da prosperiteta čaka za vogalom, samo potrpetljivi moramo biti. Torej, ako hočemo imeti zopet tako prosperiteto, potem glasujemo za republikance.

Dne 25. junija je bil izlet pevskega zbora Svobode in njenih podpornih članov. Izlet se je vršil na farmi tajnika Svobode R. Potočnika. Ta izlet ni bil za dobiček, temveč prosta zabava za oderske igralce in druge delavce, kateri se vedno trudijo na našem kulturnem polju. Zabava je bila financirana iz Svobodine blagajne. V resnici so zaslužili malo priznanja. Oni so podali dve igri. Eno v pomoč našim bednim bratom in sestram v domovini, katera je prinesla \$215.00 čistega dobička, a drugo v korist našim vojakom, ki so člani Svobode. Slednja je prinesla \$160 čistega dobička.

Našim fantom vojakom želimo srečen povratek in da bi vojna kaj kmalu končala.

Poleg Svobodašev je bilo na izletu tudi mnogo drugih prijateljev. Vsi so bili deležni enakih postrežbe. Za ples so brez-

plačno igrali Stefančič, G. Werholtz in R. Potočnik.

Mladina se je zabavala z raznimi igrami. V dirki, v kateri sta bila po dva za nogi skupaj zvezana, sta zmagala Adolf Koss, poznani Svobodin tenorist in igralec, in njegova sestra Valerija Jaklich. Imeli so tudi tekmovalje z metanjem jaje, kar pa pisec ni vedel, zato ne more poročati, kdo je zmagal. V igri "udari voditelja" (hit the leader) sta po zadnji plati največ gorkih dobila John Janc in Olga Petrich, ker radi teže nista mogla tako hitro doseči cilja kot ostali. Tudi kvarte smo igrali. Kdo je tu dosegel prvenstvo, pisec ne ve, ker ni bil zraven.

Zabave je bilo dovolj za vse. S pivom in jestvinami si je lahko vsak sam pomagal. Seveda, stregli so tudi natakariji in natakariče. Če je kateri morebiti šel s praznim želodcem domov, ni krivda odbora, temveč njega samega. Tudi hrenovke je moral vsak sam na ražnju peči. To pot ni bilo navzočega eksperta za pečenje kur, ker se zadnje čase nekaj kuja. No, pa saj šunka in Potočnikove klobase ne zastajajo za kurami.

Vsi so bili zadovoljni z zabavo. Mnogi so dejali, da bi morali prirediti podobne zabave bolj pogosto.

Izleta se je udeležila tudi Svobodina altistinja Pavla Bole, katera že dolgo časa boleha za neko misterijozno boleznijo. Leva roka in leva noga ji nič ne služita, dasiravno ni mrtvoud. Bila je dvakrat operirana in predrla so ji lobanjo. Zdravniki pravijo, da ima najbrže v glavi tur, ali pa se ji je zasedla kri. Vendar pa ji gre zadnje čase na bolje in je prišla na izlet, dasiravno ne more še sama hoditi. Razumljivo, da nas je s svojim obiskom zelo razveselila.

Na izletu se je veliko prepevalo. Pele so naše stare korenine pevskega zbora Svobode in tudi drugi so pomagali. Pa pravijo nekateri, da so izgubili glasove. Temu ni resnica. Meni se vidi, da so nekateri le utrujeni.

Svobodaši in njih simpatičariji nikoli ne pozabijo na našega starega bojovnika za delavske pravice Proletarca. Ob tej priliki smo nabrali za ta list vsoto v znesku \$30. Nabiralca sta bila Josip Koss in tajnik kluba št. 114 JSZ Matija Urbas.

L. Junko starejši.

Slika s finskega bojišča, kjer so ruske armade zopet v akciji.

O OČETIH MATERAH IN MAČEHAH

Cleveland, O.—V Prosveti se je veliko pisalo o materah in mačehah. Zadnje čase pa je pisanje o tem malo ponehalo. Ker imam nekaj izkušenj o materah, sem se namenila malo opisati, kar sem doživela. Kot mlado dekle sem stala ob strani 2323 materam, ko so rodile. Nadalje sem bila priča 326 operacijam v ljubljanski ženski bolnišnici. Izmed teh 2323 mater, je sedem mater položilo svoje življenje na altar materinstva. Kot taka se štejem, da imam bogate izkušnje o materah in očetih.

Opazila sem, da so nekatere matere tako dobre, blage in plemenite, da bi jih lahko nazivali zlate matere. A nekatere pa so slabše kot najbolj hudobna mačeha. Prvi primer. Neke mati me je vprašala, ako je porodna soba v prvem nadstropju. Odgovorim ji, da je. Gospodična, vržite otroka skozi okno, da se bo ubil, kajti jaz ne maram otroka, ker jih imam že polno hišo. Tako mi je dejala dotična mati. Svozglila sem tako mater.

Drug primer. V sobi sta ležali dve zelo bolni bolnici in se pogovarjali: Ako jaz umrjem in če se moj mož ponovno oženi, ga bom prišla strašiti vsak večer. Druga bolnica pa ji je odgovorila, da je ona svojemu možu že izbrala nevesto, v slučaju, da bi se kaj hudega zgodilo in da bi umrla. Ona bi bila dobra mati mojim otrokom.

Prišel je na obisk v bolnišnico mož prve žene in je dejal ravnatelju, da je pred letom dni bila njegova žena v bolnišnici in da so ji prepovedali vživanje opojne pijače, toda ko je prišla domov, je vsak dan ležala v vinogradi pijana, medtem pa so bili otroci raztrgani, lačni in umazani.

Mož druge bolnice pa je prišel pogledat svojo ženo z otroki in vsi so jokali ob materini postelji.

Tretji slučaj pa je bilo neke 27-letno dekle. Z otroško zaupnostjo mi je razodela svoje srčne bolečine. Kot devetnajstletno dekle se je zaljubila v sosedovega fanta, a še preden se je rodil otroček, je fant izginil nekam v svet. Takrat je bila njena hčerka stara že osem let. Svoje ga očeta še ni nikoli videla, nikdar še ni občutila očetove ljubezni. Globoko sem sočustvovala z nesrečno materjo.

Ne strinjam se z materami, ki otroka puste pod drugim nadzorstvom, a one gredo delati v tovarne, dasiravno možje dobro zaslužijo. Ko začne otrok pohajati v šolo, naj mati ostane doma. Mati naj vzgaja sama svojega otroka vsaj prvih šest let. Mnogokrat se v življenju otroka pokažejo posledice pomanjkljive materine vzgoje. Materinstvo in gospodinjstvo sta dve veliki nalogi, ki zahtevata celega in ne pol človeka.

Sedaj pa še nekaj besed o mačehah. Jaz sem absolvirala šolo v bolnišnici in pozneje delala kot diplomirana strežnica 5 let. V vsej dobi pa nisem videla enega samega slučaja, da bi kdo iskal pomoči, ker ga je mačeha poskovala. O krutosti neke matere pa sem pred kratkim čitala v clevelandskih časopisih. Oblasti so zaprli neko mačeho, ker je baje namenoma grdo ravnila z dvema deklicama in jim ni dajala

jesti. Seveda, koliko je resnice na celi stvari, pa bodo šele oblasti ugotovile.

Zdravniki, bolniške strežnice in učiteljice imajo bogate izkušnje o materah, toda oni ne morejo govoriti o mnogih teh stvarih, ker jih veže poklicna molčečnost. V petih letih, ko sem delala v bolnišnici, sem videla umirati na lastne oči 45 mater, katere so nameravale umoriti svoje otroke, a so s tem same plačale z življenjem. Umor je umor, pa četudi je otrok še v materinem telesu. Če tako dekle ozdravi, se navadno dela zelo lepa in dobra v javnosti, saj nihče ne ve za njeno morilsko skrivnost.

Mnenje, da so mačeha slabe in krute, spada v srednji vek. Kakor imamo dobre in slabe matere, tako imamo dobre in slabe mačeha. Dobre matere so tihe, blage duše. Ella Pultz (264).

O TONČKU IN VOLKU

Monroe, Mich.—Bilo je pred davnimi leti, ko sem večkrat čul pravi starške tole storijo.

Neki sosed je imel dvoje otrok: sinčka, ki mu je bilo pet let, in sedemletno hčerko. Oba otroka sta čestokrat spremljala starše, kadar so šli po voz drv v gorjanski gozd. Pri hiši pa so imeli tudi velikega psa volčjaka, katelega so klicali kužek.

Nekega dne pa sta se oče in mati zopet napotila v gozd po drva, a otroka sta morala ostati doma ter paziti na dom.

Sinček je postal doma zelo nestrpen in vedno je gledal v daljavo, kje in kdaj bo zapazil mater in očeta in psa kužka, katelega je imel zelo rad in mu je bilo dolg čas po njem. Dan je potekel in stemnilo se je. Sestrica se je vrtela v kuhinji in pripravljala večerjo, tako kot ji mama naročila, preden je odšla v gozd. In ker je sestrica bila zaposlena v kuhinji, ni imela časa, da bi pazila na svojega brata. Prav tako ni niti slutila, kaj je rojilo Tončku po glavi in kakšne namene ima.

Ko pa je čez čas deklica pogledala iz hiše, da bi videla, kje je njen bratec, ni bilo ne sluhate duha po njem. Preveč je bila zaposlena v kuhinji, zato ni mogla iti iskat paglavca, ki se je tako po francosko poslovil, ne da ji ji povedal, kam gre.

Čez nekaj časa zopet stopi na ušni prag in ga pokliče: "Tonček, Tonček!"

Tonček se ji nekje v daljavi v brdih oglasi: Hoho! Sestra je takoj uganila, da se je Tonček napotil v gorjanski gozd.

Tonček je šel v gorjanski gozd, kar preko polja po bližnjicah, v upanju, da bo čim prej dospel do nakladalcev drv. Potekla je skoro ura in stemnilo se je, da je bilo temno kakor v kozjem rogu.

Sestrica je doma lepo skuhalo večerjo in vse je lepo znosila na mizo, kakor je treba.

Kmalu nato se začuje na dvočišču ropot, kajti konji so baš pripeljali velik voz drv domov iz gorjanskega gozda. Kužek je veselo skakal, veseleč se, da je zopet doma in deklici obilzaval roko.

"Kje bi ga videla?" pravi mati in se čudi. "Ah ta nepridiprav. Še zgrbil se bo v gozdu."

Medtem pa je prišel v hišo očka. Mati mu je povedala, kaj se je zgodilo s Tončkom, namreč da je odšel v gozd.

Ne da bi se dotaknili večerje, se je vsa družina takoj napotila proti gozdu, da najdejo Tončka. Z njim je šel tudi kužek, kateri je veselo skakal in vohal za Tončkovimi stopinjami. Oče je dejal, da bodo s pomočjo kužka kaj kmalu našli Tončka.

Ker so poprej v gozdu zakurili, kajti bilo je pozno v jeseni in že precej mrzlo, so se nadejali, da bodo gotovo našli Tončka pri ognju.

Niso se motili. Kakor hitro so prišli v bližino, kjer so pustili ogenj, so zagledali Tončka, ki se je sam s seboj pogovarjal. Ustavijo se in poslušajo Tončkovo govorčenje.

Čudili so se, s kom se deček pogovarja. Nato je pričel nakladati drva na ogenj. Ogenj je lepo plapolal, da ga je bilo veselje gledati. Ker je bil velik plamen, niso mogli videti, kaj je onkraj ognja. Oče, mati in sestra so se previdno približevali Tončku. Kužek pa je začel renčati in oče ga je moral miriti, da ne bi pričel lajati. Nenadoma pa so videli, s kom se Tonček pogovarja. Bil je volk.

Tonček se vsede poleg ognja in prižge vejico, s katero prične drzati volka v sprednjo tačo. Volk odmakne tačo in pokaže močne zobe v gobcu. Tonček, ki je mislil, da je volk njihov kužek, ga je začel zmerjati, čes, zakaj je danes tako trmast. Zakaj danes neče ubogati me, kakor doma na paši. Zakaj neče dirjati okoli ognja, kakor dirjaš doma na paši, ko zakurim ogenj in te s palco drzam.

Ko volk le ni hotel plesati okoli ognja, kakor je želel Tonček, se je on končno naveličal pripravljati ga in trdno zaspal pri ognju. Medtem pa se je volk vzdignil in leno odšel dalje v gozd.

Oče, mati in sestrica so tedaj stopili k ognju. Očka je pobral spečega Tončka in ga odnesel domov. Frank Kroll.

PISMO VOJNEGA UJETNIKA

Dragi slovenski rojaki! Najprvo vas vse prav lepo pozdravljam. Jaz sem zdrav in prav tako želim, da ste tudi vi zdravi in zadovoljni. Zelo me veseli, da smo dobili vaš odgovor in časopis Prosveta.

Tukaj je nas lepo število s Primorskega. Jaz sem iz vipavske doline, kakor ste tudi vi, upravnik Prosvete. Moj rojni kraj je Rihenberg.

Zelo me veseli, da sem dobil naslov Prosvete. Naslov mi je poslala moja sestrična, ki živi nekje v državi Coloradu. Tu se nahajam že dve leti. Sedaj je že preteklo leto in pol, odkar nisem dobil nobene vesti od mojih staršev in sorodnikov. Mi je zelo hudo, ker ne dobim nobenega odgovora od doma. Bojim se, da se jim je kaj hudega zgodilo. Fašisti so krivi vsega zla, ki nas je zadelo. Te zverine so že mnogo ljudi pokopale. Moja dva bratranca sta v ječi. Eden je dobil 15 let in drugi 13 let.

Tukaj ni nobenega iz Trga doma. Najbližji sem jaz. Gotovo vam je znano, kje je vas Ustje, blizu Ajdovčine. Tam so septembra meseca l. 1942 fašisti požgali 48 hiš.

Končam. Ne zamerite moji pisavi. Saj veste, da niso fašisti pustili, da bi se učili slovenskega jezika. Kakor hitro dobimo vaše časopise, vam bomo takoj odgovorili.

Najlepše pozdrave vsem slovenskim rojakom širom Amerike!

Vaš Jožef Ušaj.

Sledeči podpis slovenskih ujetnikov: Karl Lapajec, Vladimir Ušaj, Andrej Mrak, Milko Musodec.

Nepotrebno regimentiranje

Kljub temu, da je Amerika v zadnjih treh letih zgradila ogromno armado, ki je največja za rusko, je v istem času prekosila vse svoje in svetovne rekorde v produkciji. Današnja produkcija je okrog 65% večja kot je bila leta 1940, ko je Amerika dosegla največji produkcijski rekord v svoji zgodovini—kljub temu pa je bilo še okrog devet milijonov delavcev brez dela!

Vse to je dejala doseglja v zadnjih par letih kljub dejstvu, da je danes nad dvajset milijonov najboljših delovnih moči v oboroženi sili. In doseglja je to brez kakšnega obveznega dela. Sicer je vojna komisija za delovne sile pod vodstvom Paula McNutta izdala več ukrepov, ki so dišali po regimentaciji delavcev—na primer, da ne sme nihče premenjati dela brez posebnega vladnega dovoljenja ali odpustnice—toda noben poskus se ni obnesel. Vendar produkcija radi tega ni trpela, marveč je plezala kviku in kviku. In to kljub vsem konfliktnim izjavam in odredbam, ki so prihajale iz Washingtona in pobijale druga drugo.

Dasi je vojna produkcija dosegla višek že pred meseci in so vojne oblasti pričele znižavati in odpovedovati naročila, je pred par tedni Paul McNutt izdal odredbo, ki pomeni povsem nepotrebno regimentacijo delavcev in tudi delodajalcev.

Ta odredba je stopila v veljavo s prvim julijem in pomeni, da ne sme noben delodajalec najeti novih delovnih moči drugače kot skozi zvezne uposledvalnice. Vsak delavec, ki hoče spremeniti ali dobiti delo, se mora zdaj prigrasiti v vladni uposledvalnici. To velja za vse delavce in delavke, ki so uposlene v industrijah, trgovini in uradih. Noben delodajalec ne sme več svobodno najemati delavcev, marveč le skozi vladne posredovalnice.

V pričo dejstva, da v mnogih mestih danes že brezposelnost postaja problem, je ta McNuttova odredba ne le povsem neumestna in nepotrebna, marveč bedasta. Nekateri kritiki pravijo, da je bila izdana radi tega, da s to potezo dobe zadoščenje totalitarske sile, in to posebno v generalnem štabu v Washingtonu, ki so zahtevale od kongresa, da oseda deželo z zakonom obveznega dela. Ampak kongres, reakcionaren kakor je, ni hotel tega storiti, kajti nihče ni mogel dokazati, da je tak zakon res potreben. Slednje je ugotovilo tudi par kongresnih odsekov na podlagi obširnih preiskav.

Ampak vzrok tej novi odredbi vladne komisije za delovne sile je vsekakor treba iskati drugje. Glavni vzrok bo najbrže v tem, ker v nekaterih vladnih krogih obstoji bojazen, da bodo delavci začeli zapuščati delo v tovarnah za vojno produkcijo in ga pričeli iskati v tovarnah, ki producirajo ali bodo začele producirati za civilne potrebe. In to iz razloga, ker v teh tovarnah bo delo bolj stalno.

Koliko je resnice na tem in koliko je to prazna bojazen, je odprto vprašanje. Dejstvo vsekakor je, da vojna produkcija v marsikateri panogi pojenjava. Na podlagi poročila McNuttove komisije je bilo v zadnjih šestih mesecih samo v tovarnah za municijo odpuščenih 600,000 delavcev. Nedavno smo čitali v listih izjavo nekega visokega častnika, ki načeluje produkciji bojnih letal, da bo v letalski industriji v prihodnjih šestih mesecih izgubilo delo milijon delavcev. Prav v tej industriji je pred nekaj tedni prišlo do dramatične sedee stanke v Brewsterjevi tovarni v New Yorku kot protest, ker je mornariški departament nenadoma ustavil vso produkcijo letal.

V luči te situacije je odlok komisije za delovne sile torej povsem nerazumljiv in nelogičen. Nobene potrebe ni bilo za to regimentiranje delavcev in delodajalcev. Če je dežela brez nje lahko dosegla 65% večjo produkcijo kot v katerem koli letu pred vojno, in to v času, ko je nad dvajset milijonov najboljših delovnih moči pozvala v oboroženo silo, tudi zdaj logično in faktilno ne more biti nobenega zdravega razloga za raztegnitev birokracije širom dežele.

Zanimivo je to, da je ta regimentacija dobila najbolj goreče zagovornike med tako zvanimi "komunisti" in njihovimi sopotniki. Konservativni in progresivni unijski voditelji so na splošno proti, kakor tudi delodajalci.

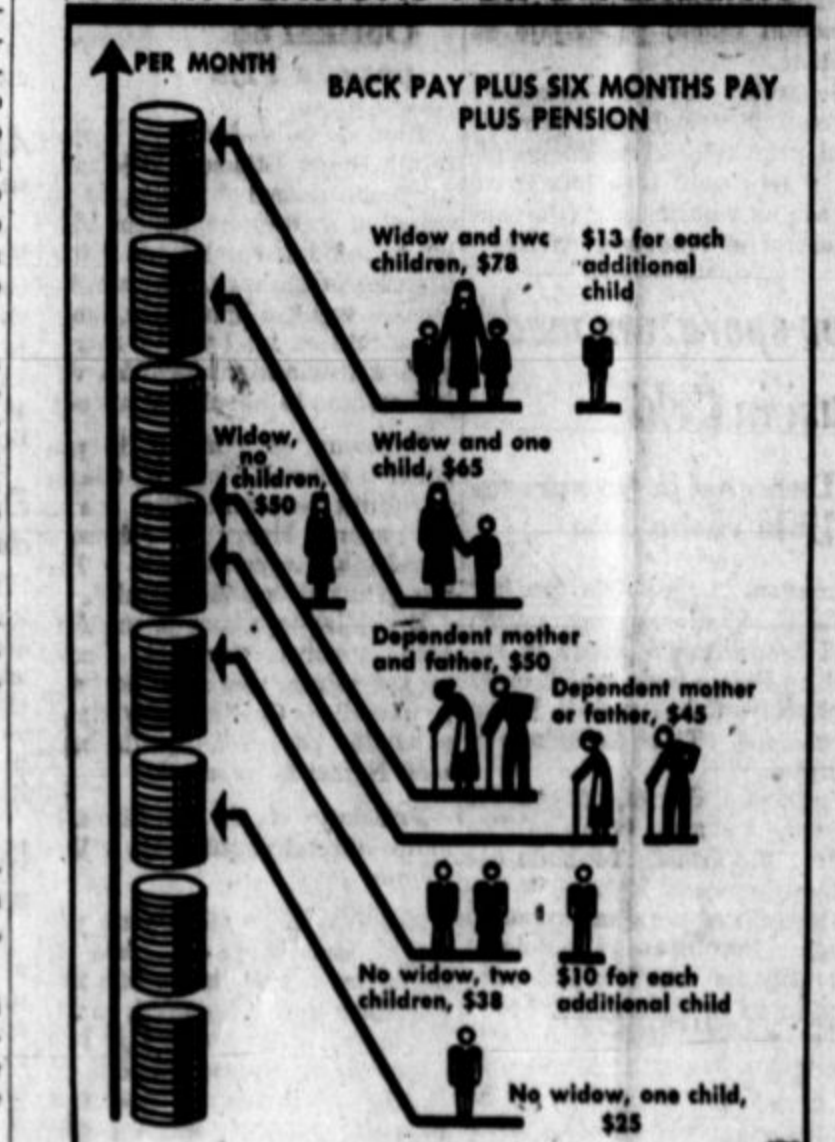
Zvišanje cen tekstilom

Zadnje smo omenili na tem mestu o velikih profitih, ki jih žanjejo tudi tekstilni magnetje. Njih čist profit, po odbitku vseh davkov in vseh drugih legitimnih in "ekstra" legitimnih rezerv, je lani znašal povprečno devetkrat več kot leta 1939.

Kljub temu pa je njih lobija zadnjič zmagala skoraj na vsej črti v kongresu, ki je pri obnovi zakona za regulacijo cen sprejel dodek, s katerim je naložil administraciji, da mora zvišati cene tekstilnim produktom, tako da bodo tekstilni magnetje lahko še podvojili ali potrojili svoj lanski profit.

Administracija za reguliranje cen je zdaj dovolila zvišanje cen nekaterim vrstam blaga za deset odstotkov. Vse to zvišanje bodo plačali konzumentje. V glavnem je prizadeto blago za spodnjo obleko, rjuhe in nekatera druga oblačila. Tekstilni magnetje so zahtevali zvišanje cen za deset odstotkov na vsej črti: za vse bombažno blago. Uprava cen jim je to za enkrat odklonila in dovolila zvišanje le za eno tretjino tekstilne produkcije. Od tega zvišanja bodo tekstilni baroni spravili v svoj žep nič manj kot sto milijonov dolarjev! Tako se pobija draginja! Plače so pa pribite v granit z največjimi žebli.

DEATH PENSIONS FOR DEPENDENTS

"Brisanje solz..." Slika nazorno prikazuje količino podpore, ki jo dobivajo od vlade vojne vdove in njih otroci, ki jim je vojna vzeela očeta: enako tudi starši, ki so bili odvisni od padlega sina. Družina padlega vojaka prejme vsoto, ki je enaka njegovi šestmesečni plači poleg zaostale plače. Poleg tega prejme vdova z dvema otrokoma mesečno \$78 in \$13 za vsakega nadaljnega otroka; vdova z enim otrokom \$65, brez otrok \$50; odvisna oče in mati \$50, samo eden \$45; če ostane sam otrok, dobiva \$25 na mesec, dva otroka \$38 in za vsakega nadaljnega otroka \$10 več.

Iz borbene Slovenije

DRUGO ZASEDANJE AVNOJA IN NAŠE SPLOŠNE NALOGE

(Iz "Slovenskega poročevalca" z dne 1. marca 1941. Napisal Edvard Kardelj)

I.

Prvo zasedanje Slovenskega narodnega osvobodilnega odbora ima veliko nalogo, da pretrese delo slovenske delegacije v Jajcu in ga potrdi. Vprašanje pravilnosti postopanja slovenske delegacije v Jajcu je zvezano s celotnim vprašanjem o pravilnosti politike IOOF.

Drugo zasedanje AVNOJA se je vršilo v povsem drugih okoliščinah kakor prvo, eno leto prej. Leta 1942 še v mnogih pokrajinah ni bilo široke aktivnosti ljudskih množic, agenti različnih izdajalcev so še imeli več ali manj vpliva na posamezne dele ljudskih množic. V Sloveniji je gibanje OF bilo potisnjeno v politično defenzivno in je preživljalo najtežje čase oborožene akcije proti okupatorju. V skladu s temi dejstvi je naravno, da je zgodovinski pomen prvega zasedanja AVNOJA v tem, da je vzpostavilo skupno politično središče za vse svobodoljubne in patriotske sile naših narodov.

V razdobju med obema zasedanjima se je narodno osvobodilno gibanje razmahnilo, ljudske množice so dobile zaupanje v narodno osvobodilno borbo, zlasti so hrvatske ljudske množice zapustile reaktivno HSS in že prešle v narodno osvobodilno gibanje. Izdajalska bratovščina se je pri tem pogrezala vedno globlje, svoje oborožene enice mobilizirala nasilno, ljudskim množicam pa so skušali dopovedati, da poraz nemških okupatorjev ni njihov poraz, češ da sodelujejo z okupatorjem samo iz taktičnih razlogov. Uspeli niso. Ljudske množice so videli in vedele, da živi izdajstvo lahko samo tam, kjer ga štiti okupatorjeva roka.

V zunanjem svetu, pri velikih zaveznikih so v istem razdobju naši izdajalci izgubljali postojanko za postopanje zaradi uspehov narodno osvobodilnega gibanja. Kapitulacija Italije je bila v tem razdobju važen dogodek in utrdila narodno osvobodilnega gibanja doma in po svetu. Pokazala se je potreba po ustvaritvi vrhovnih državnih organov z vso potrebno avtoriteto, ki bodo mogli v odločilnih dneh do vrhunca razviti in mobilizirati vse sile in materialne rezerve naših narodov, da bi se odločilna bitka dobila čim popolneje in čim prej. Taki državni organi bodo mogli dostojno in z zaupanjem vsega ljudstva braniti interese narodov pred zunanjim svetom.

II.

Za drugo zasedanje AVNOJA so bistvena tri osnovna dejstva.

1. Potrditev in uzakonitev demokratične ljudske oblasti, ki je zrasla v zadnjih letih iz osvobodilnih naporov naših narodov.

2. Federativna ureditev notranjega sožitja naših narodov v enotni državni skupnosti, v Jugoslaviji.

3. Končni obračun z emigrantsko protiljudsko reakcijo.

Drugo zasedanje AVNOJA formalno ni sprejemalo nikakih novih celotnih ustav. Kot najdemokratičnejša forma ljudske oblasti je potrdilo tiste organe, ki so nastali v sami dobi borbe, od najširših do najožjih.

Na isti način je drugo zasedanje AVNOJA uredilo vprašanje odnosov in zveze med narodi Jugoslavije. Nacionalnega vprašanja niso odložili na "jutri", temveč so njegovo reševanje postavili na federativni odnos med narodi Jugoslavije, ki je zrasel iz skupne osvobodilne borbe jugoslovanskih narodov. Nova Jugoslavija se gradi iz šestih enakopravnih federativnih enot: iz Srbije, Hrvatske, Slovenije, Črne gore, Makedonije ter Bosne in Hercegovine. Vsi taki sklepi odločno nasprotujejo protiljudskimi, protidemokratičnim in velskarskim klikam, katerim so odvezli vsako pravico predstavljati jugoslovanske narode na svetu. Odtod sklepi proti kairski Vladi in kralju. Vse pravice zakonite jugoslovanske vlade pripadajo samo Nacionalnemu komiteju, a predsedstvo AVNOJA

je edini izvrševalec suverenosti naših narodov.

Med sklepi AVNOJA je treba poudariti posebno dva. Prvi sklep je imenovanje tov. Tita za maršala Jugoslavije, s čimer je izrečeno najvišje priznanje nove Jugoslavije svojemu najboljšemu sinu za uspeh borbe, za uspeh resnične ljudske demokracije in narodne enakopravnosti. Imenovanje Tita za maršala je obenem priznanje narodov Jugoslavije komunistični stranki Jugoslavije, iz katere je Tito zrased in ki je od vsega začetka postavila ideje bratstva in enakopravnosti narodov Jugoslavije kot predpogoj za uspešno borbo proti okupatorju.

Drug pomemben sklep je potrditev o priključitvi slovenskega Primorja svobodni Sloveniji v sestavi svobodne Jugoslavije, s čimer so bili postavljeni temelji za uresničitev stare slovenske težnje: svobodna in združena Slovenija. Slovenskega Primorja nismo dobili za zeleno mizo, kakor smo ga v prejšnji vojni izgubili, ampak je vrhovno zakonodajno telo Jugoslavije samo potrdilo, kar je slovenski narod dosegel z lastnimi silami.

III.

Zasedanje AVNOJA predstavlja novo razdobje v osvobodilni borbi naših narodov. Če je imelo narodno osvobodilno gibanje doslej pretežno politični značaj, značaj osvobodilnega gibanja, ki se je sprožilo mimo in proti volji oficijoznih državnih organov, postaja sedaj predvsem izraz naporov in borbe mlade državne tvorbe naših narodov.

Ljudske množice so sklepe AVNOJA pozdravile z navdušenjem, izdajalce in protiljudske reakcije je pa prevzela smrtna panika. Naravno je, da je našlo drugo zasedanje AVNOJA živ odmev doma in v inozemstvu.

Nasprotniki narodno osvobodilnega gibanja so hoteli paralizirati vpliv drugega zasedanja AVNOJA s tem, da so poskušili vse sile koncentrirati in postaviti proti narodno osvobodilnemu gibanju enotno fronto. Belgrajski radio je pozival na enotnost srbstva, zagrebski na mobilizacijo vseh hrvaških sil itd.

Vsa srbska reakcija se je združila: Nedić, Ljotić, Mihajlovič pa še kairska vlada s svojo izjavo o teroristih. Prav tako se je povezala hrvatska: Maček in Pavelić, ki se je še posebej obrnil na HSS, in nastal je sporazum o dejanski delitvi oblasti. Oba centra, belgrajski in zagrebski, sta kovala novo "jugoslovansko federacijo" pod nemško patronanco. Še posebej se je Maček povezal z Mihajlovičem in oba s kairsko vlado.

V Sloveniji so se beloplavi vezali s sredino. Toda vsi načrti so propadli. Pred ljudskimi množicami so se še bolj razgalili, pred okupatorjem pa so se dokončno popolnoma razorožili. Nemci jim ne dopuste več neodvisnih vojaških formacij in lastnih oficijev. Hrvatska domobranska vojska je prišla v sestavi nemške, v četniških oddelkih poveljujejo nemški oficijari, a Rupnikovi domobranci so pod poveljstvom Gestapa in SS.

V zunanem, posebno zaveznikiškem svetu so sklepi drugega zasedanja AVNOJA našli na pozitiven odgovor ne samo v široki javnosti Anglije, Zedinjenih držav in Sovjetske zveze, ampak tudi v vodilnih uradnih krogih teh naših velikih zaveznikov. Nacionalnega komiteja formalno še niso priznali, toda vedno temnejše vojno sodelovanje z našim vrhovnim štabom govori o dejanskem priznanju stanja, kakršno je nastalo po drugem zasedanju AVNOJA. Vedno večje uveljavljanje Jugoslavije kot vojnega faktorja bo pospešilo tudi formalno priznanje nacionalnega komiteja s strani zaveznikov.

Zaradi junaške borbe, demokratičnosti narodno osvobodilnega gibanja in demokratične ureditve razmerja med narodi na temelju medsebojne enakopravnosti je postala Jugoslavija središče osvobodilnega odpora v tem delu Evrope in privlačni center za druge narode, ki se po našem primeru tudi lahko bore proti okupatorju in narodnim izdajalcem. O vplivu jugoslovanskega narodno osvobodilnega gibanja na sosednje narode pričajo

dogodki v Bolgariji, odlok madžarske vlade o nestreljanju partizanov, pozivi londonskega radia Bolgarom in Madžarom, naj se priključijo NOVJ, ter dogodki v Avstriji in Italiji.

IV.

Velike spremembe v notranjem življenju jugoslovanskih narodov so nastale na predvečer odločilnih dogodkov za uničenje Hitlerja in njegovega reda. Na vseh frontah, na italijanski, na zračni, posebno pa na vzhodni vedno bolj dozorevajo pogoji za končno Hitlerjevo katastrofo. Še večje poraze pa je Hitler doživel v mednarodni politiki. Prepadi so vsi njegovi upi na sovjetsko-anglosaški spor. Kakor dokazuje jeta moskovska in teheranska konferenca, je dosegel Hitler samo nasprotno, tisto, česar se je najbolj bal: utrditev zavezniškega bloka.

V tem so bile poražene s Hitlerjem vred tudi take reaktivne in fašistične klike, kakršna je kairska vlada obenem z Mihajlovičevimi klikami v Jugoslaviji. Te klike so računale, da bodo v takem neizbežnem spopadu lahko čez noč presedale z nemških pozicij na zavezniške. Sporazum med velikimi zavezniki je prekrizal vse njihove račune.

Izdajalski špekulanti so obtičali tam, kjer so od vsega začetka bili: na hitlerjevskih, fašističnih pozicijah in s Hitlerjem vred se približujejo svoji katastrofi. Prav tako je bil napačen račun teh klik, da ni mogoče sodelovanje našega narodno osvobodilnega gibanja z zapadnimi zavezniki. Računali so celo na spopad med NOVJ in zapadom, toda zavezniki odnosi so vedno trdnjši in bodo v prihodnosti še prisrčnejši.

Slovenski narod, ki je bil nepripravljen ob vseh prelomnicah zgodovine—1848, 1918 in 1941—je za bližnje odločilne dogodke z ostalimi narodi Jugoslavije vojaško in politično popolnoma pripravljen, da lahko brez strahu in negotovosti gleda v prihodnost.

Taka je bilanca, ki je dobila svoj poslednji izraz v sklepih drugega zasedanja AVNOJA in zasluži tudi potrdilo slehernega poštenega Slovenca.

Narodno osvobodilno gibanje je nastalo kot izključno politično ljudsko gibanje. Ustvaritvijo prvih majhnih partizanskih edinic je prvič poseglo po orožju. Organi narodno osvobodilnega gibanja, od terenskih odborov do organov OF, so vzporedno z uspehi naše vojne akcije vedno bolj prevzemali dvojno funkcijo; poleg funkcije organa borbe so postali tudi že organi oblasti.

Ta proces spada med najbolj svojstvena in najveličastnejša dogajanja te vrste v zgodovini človeštva. Sadov borbe naših narodov ne bodo izražale samo izpolnjene nacionalne in politične zahteve ter pozitiven socialen razvoj, temveč se bodo izražali tudi v globokem vplivu na moralne kvalitete naših narodov.

V sedanjih borbi, kjer se bore ljudske množice s tako samopozrtvovalnostjo, samopozabljenjem in prezirom smrti za skupno korist, dobiva lik našega človeka nov, plemenitejši značaj.

Sedanja faza naše borbe po-

stavlja pred se nekatere nove naloge. Poleg tega, da je treba sovražnika politično in vojaško točiti, izvesti maksimalno mobilizacijo vseh ljudskih sil in materialnih rezerv, je treba predvsem utrditi in dalje graditi temelje naše nove državne skupnosti, ki so bili postavljeni na drugem zasedanju AVNOJA, razvijati demokratične organe naše ljudske oblasti v takem smislu, da se bo preko njih slovensko ljudstvo dejansko začutilo gospodarja na svoji zemlji, da je Jugoslavija za slovenski narod njegova lastna država, v kateri bo sodeloval z vsemi svojimi silami in sredstvi, da bo pomagala krepiti njeno moč, razvijati v njej blagostajne in utrjevati demokratične pridobitve, da jo bo, če treba, tudi v bodoče branil s lastno krvjo, kakor jo tudi v teh dneh pomaga graditi s krvjo svojih najboljših sinov in hčera.

Ugodna poročila o rusko-poljskih odnosih

London. (ONA) — Rusko-poljski odnosi so se toliko izboljšali v zadnjih dneh, da je sedaj mogoče misliti o možnem obisku poljskega ministrskega predsednika Stanislava Mikolajczyka v Moskvo.

V tujakšnjih poljskih krogih se govori o nameravanim potovanju poljskega ministrskega predsednika prosto širjo.

Če se bosta Mikolajczyk in Stalin srečala, se bo začelo novo poglavje v rusko-poljskih odnosih, obenem bo pa to srečanje obnovilo rusko-poljske odnose, kakor so bili leta 1941 po obisku Sikorskega v Moskvi. Ta pogodba ni bila nikdar oficijelno preklicana, čeprav so bili diplomatski odnosi pretrgani leta 1943 med tema dvema državama.

Mnenje je, da bo treba še veliko priprav, predno bo prišlo do vožnje. Nesoglasje vlada v tem, kako dolgo bodo te priprave trajale. Nekateri mislijo, da se bo ta stvar zelo zavlekla zaradi nujnih vojaških zadev v prihodnjih tednih. Drugi pa nasprotno trdijo, da preteči napredek rdeče armade v srce Poljske napravi skorajšnji sporazum še bolj važen.

Načrt za povratek Norvežanov

London. (ONA) — Po načrtih, ki jih delata ruska in norveška vlada, se bo vrnilo na severno Norveško petnajst tisoč sposobnih Norvežanov—beguncev v Švedski, kakor hitro bodo Rusi prišli v te kraje.

Begunci so se vezbali, odkar so zapustili Norveško, za administrativna, policijska, pomožna in rekonstruktivna mesta za čas, ko se bodo povrnil. Oni bodo predstavljali predstražo vračujočih se beguncev.

General Steffens, ki se je odlikoval v bitki za Norveško leta 1940 in je sedaj vojaški ataše v Moskvi, igra važno vlogo v moskovskih razgovorih. On govori gladko rusko.

Med vprašanji, ki jih rešujejo, je uporaba norveških sil pod ruskim poveljstvom med upravljalno dobo in pa sodelovanje norveške trgovske mornarice za dobavljanje dobrin tistim delom Norveške, ki bodo najprej osvobojeni.

Filmaka igralka Patricia Lowry.

"Kaj storiti z Italijo?"

Plaše A. J. v Bazovici (Se nadaljuje.)

Slovenska industrija, ki se je razvila po ogromni večini šele pod Jugoslavijo v zadnjih 25 letih, je najboljši dokaz slovenske organizatorične sposobnosti. V Sloveniji (brez Primorske)—na ozemlju s komaj 1 milijon devetstotisoč prebivalci, je bilo l. 1941, tik pred laško in nemško zasedbo: 227 polnojarjenikov lesne industrije, 82 tekstilnih tovarov, 27 tvornic usnja, 27 opekarn, 15 kemičnih tvornic, 10 tvornic papirja, 14 tvornic živil, 11 kovinarskih tvornic in plavčev, 9 tvornic za gradbeni material, veliko število premogovnikov in rudokopov ter nešteto obrti. Taka je tvorna in ustvarjalna sila Slovencev.

Ne omenjamo industrije in podjetij, ki so na Primorskem v slovenskih in hrvaških rokah, ker se je zaradi asimilacijskih težav Italije velik del odmaknil in zašel v laško posest odnosno odvisnost. Ogromno število naših ljudi, inženirjev, arhitektov, ravnateljev, organizatorjev, delodajalcev itd. je zaposlenih v laških podjetjih.

Kljub dolgotrajnemu nepretrganemu preganjanju slovenskega in hrvaškega izobraženstva, ki so ga Italijani streljali, zapirali in konfinirali, je na Primorskem še vedno visoko število naših izobražencev vseh strok in poklicev. So to profesorji in učitelji, umetniki in pisatelji, odvetniki in sodniki, inženirji in arhitekti, agronomi in gozdarski inženirji, zdravniki, bančniki in upravni uradniki, pomorski kapetani in komercialisti. Tudi njihov naraščaj je pri danih razmerah

zadovoljiv. Nad 300 slovenskih in hrvaških visokošolcev Primorcev je študiralo l. 1941 ob izbruhu vojne po raznih italijanskih vseučiliščih. Tako smo duhovno in materialno pripravljeni, da prevzamemo v svoje roke usode in upravo Primorske, kjer živi 650 tisoč Jugoslovancev in 450,000 Italijanov, med katerimi je okrog 150,000 priseljencev iz stare kraljevine. Dajte nam Julijsko Krajino in v kratki dobi bomo postavili in obnovili vse, kar je Italija v četrto stoletju zamenjala, razdejala in uničila. V enem samem desetletju bomo dvignili deželo na gospodarsko raven, ki bo slovenskemu in italijanskemu prebivalstvu v blagor, Italiji pa v vzgled!

Kako je s carinsko zvezo Italija-Jugoslavija?

Ali so dani pogoji za carinsko zvezo med Jugoslavijo in Italijo? Živimo v dobi, ki stremi za velikimi gospodarskimi prostori. Nova gospodarska načela pa gredo še dalje in gledajo ravnvo v svobodnem gibanju človeka, v svobodni trgovini, v svobodni izmenjavi gospodarskih dobrin, valut in vrednot osnovne pogoje za vzpostavitev ravnotežja v svetovnem gospodarstvu. Brez tega ravnotežja in izhoda iz gospodarske zmešnjave in vzpostavitve normalnih odnosov na svetovnih tržiščih, ni dela in dostojnega zaslужka, ni blagostanja. Vsa nova tehnika s svojim hitrim razmahom, z letalstvom, z radijskimi oddajami in sprejemi, s televizijo in z obvladanjem značajnega prostora na velike daljave je zadala bistvu predvojne države z njeno suverenostjo in nedotakljivostjo v strogo odkazanih in ljubosumno čuvanih mejah—pretresujoč udarec. Vsa razvoj tega stoletja šli človeka k večji povezanosti, skupnosti, solidarnosti, brez kitajskih zidov, ki so se poprej odražali v carinskih mejah in zaporah. Verzajski mir ni upošteval teh resnic in je zato obdaril Evropo z nič manj ko 11,000 novih carinskih mej, kakor da bi živeli še v polnem XIX. stoletju, to je v dobi razdvajanja in analize. Ali XX. stoletje je stoletje sinteze, združevanja ljudi, cerkva in držav. Zato bodo morale pasti carinske meje ali se vsaj skriti na neobhodno zaščitni in preferenčni minimum. Carina ne bo smela nikdar več služiti kot vir dohodkov zavoženih državnih gospodarstev, kakor je to bilo v dobi fašističnih avtarhij. Zato je za povojni svet gospodarski pomen carinskih omejeval in carinskih zvez dvomljivo. Je to pojem preteklosti, ki postaja z dneva v dan bolj zmoten.

Izločimo zaenkrat vse te nauke in zamisli in pogledimo, kaj naj bi upravičevalo carinsko zvezo med Italijo in Jugoslavijo? Pogoji za tako zvezo morajo biti duhovne in materialne prirode. Kakor je splošno znano nista imeli ti dve državi in nimata ničesar skupnega, niti v kulturnem in socialnem, niti v nacionalnem in političnem pogledu. Sta to dva sveta zase, ki sta živela kot sosedna četrto stoletja v večnem nasprotju. To nasprotje ni bilo zgolj posledica fašistične miselnosti. Znano je, da je bila pred-fašistična liberalna Italija že mobilizirala svoje čete (za časa versajske konference) za napad na novo Jugoslavijo. Da ni prišlo do spopada, ni to italijanska zasluga. Vsem je v spominu, kakšno Jugoslavijo nasprotno in škodljivo stališče je Italija zavzela pri razmejitvi med Avstrijo in Jugoslavijo (koroski plebiscit), v albanskem vprašanju, s podpiranjem za Jugoslavijo izdajalskega Paveličevega ustaškega gibanja in končno z oboroženim napadom na Jugoslavijo l. 1941. Zasedba jugoslovanskega ozemlja od l. 1941 do 1943 je bila ena sama dolga, nepregledna vrsta uradno naročenih ali vsaj toleriranih terorističnih zločinov, da ne govorimo o načrtnem, 25-letnem zatiranju in preganjanju primorskih Slovanov. Preblizu je naša Golgota, da bi mogli natančno tako hitro pozabiti in se zvezati z Italijo s carinsko zvezo. Skupek nezaupanja za sedaj ne dopuška.

(Dalje prihodnjic.)

V Prosveti so dnevne svetovne in delavske vesti. Ali jih čitate vsak dan?

Tujerodci kupujejo bonde

(Office of War Information)

WASHINGTON.—Po poročilih U.S. Treasury Departmenta, ki so jih dobili od čikaških Američanov tujega porekla, pa naj bo njihovo ozadje kakršne koli narodnosti, so to Američani združeni v eni želji, da pomagajo delu njihove izbire v zmagi vojne.

Te mišljenje je v prvem mestu med tisoči čikaških prebivalcev, moč in žena, ki so bili rojeni tam, kjer divja sedaj vojna, in ki so sedaj patriotski Američani, ravno tako kot kateri koli, ki je tukaj rojen, katerega starši so tukaj že šest generacij.

Kot deli narodnostnih organizacij v Illinois War Finance Committeeju, so si dali za cilj \$75,000,000 v petem vojnem posojilu za nosilca zrakoplovov. Gotovi so, da bodo presegli ta cilj, čeprav je ta vsota znatno večja kot pa njihova kvota v tretjem ali četrtem vojnem posojilu.

Na duceate skupin je pri skupščinah z dokaj različnimi političnimi mnenji. Vendar pa je jasno, da ta različna politična mnenja ne preprečujejo njihove popolne harmonije, kar se tiče ameriške stvari in pa prodajanja bondov.

Lahko bi napisali knjigo o pestrem sodelovanju teh skupin in o čudnih komplikacijah, ki nastanejo zaradi njihovih različnih mnenj o evropski politiki, ki pa vedno gredo na drugo mesto, ko slišijo—kupite bonde.

Poljska, češkoslovaška, italijanska in grška narodnost je najpogostejša. Prvi dve skupini delujeta skozi več finančnih in bratskih organizacij in so v ozki zvezi s svojimi narodnimi unijami in zvezami.

Tudi Grki imajo važno nacionalno organizacijo Ahepa, ki se je spreedbrnila v organizacijo za prodajo bondov.

Litvinci ne vlagajo samo velike množine denarja od svojih družb, ampak tudi sistematično nabirajo med svojimi klijenti banke in posojilne družbe, kot delajo tudi nekatere druge skupine.

Kitajci upravljajo svoje lastne kampanje in imajo lepe uspehe; oni tudi globoko segajo v svoje žepne za pomoč Kitajski. Dobro delo, ko človek sliši Toma Chana, ko zaključuje vsak odstavek konference: "Mi moramo kupovati več bondov."

Čeprav ni mnogo Madžarov v Čikagu, so izredno dobro organizirani, in kaj dobro uspejo pri pobiranju od članov svojih skupin.

Ni narodnostne skupine, ki ne bi zaslužila posebne omenitve. Američani albanskega, bolgarskega, francoskega, nemškega, škandinavskega, angleškega, španskega, ruskega, jugoslovanskega, grškega, poljskega, češkoslovaškega, italijanskega, kitajskega, madžarskega, holandskega in drugega porekla—to so vsi Američani, ki so v sprednjih vrstah bitke za obstoj naroda in za obstoj svobode človeštva.

WHERE THE FUEL GOES

A MODERN DESTROYER uses more than 3,000 gallons of oil an hour at top speed.

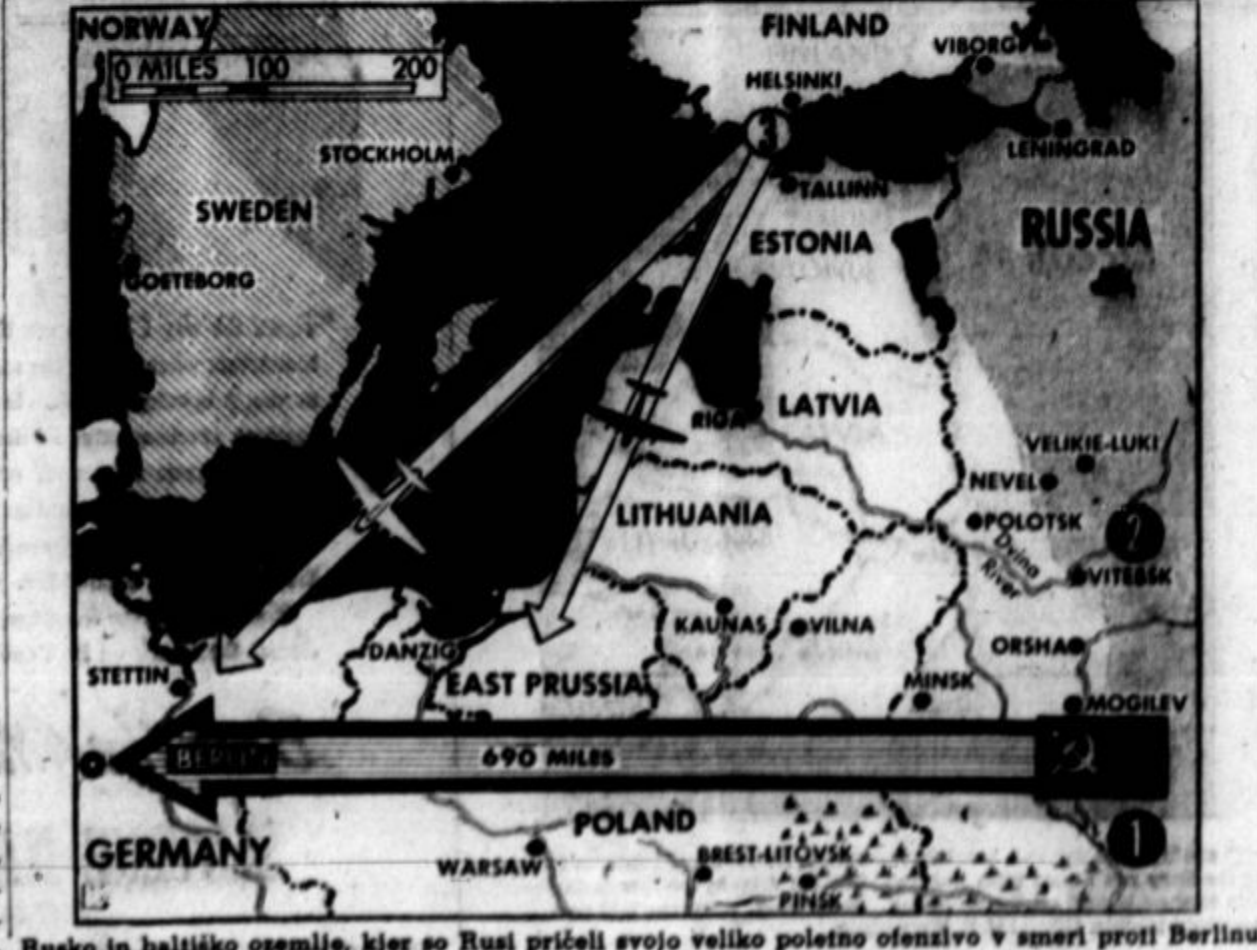
ZASTOPNIKI LISTA PROSVETE

so vsi društveni tajniki in tajnice in člani, ki jih društvo levilijo v to svrhu.

- Naši nastavljeni lokalni in potovni zastopniki so določene okraje so:
- Louis Barborich, za Milwaukee, Wis. in okolico.
- Anton Jankovich, za Cleveland, Ohio in okolico.
- Frank Klun, za Chisholma, Minn. za Chisholm in okolico.
- Frank Cvetan, za Tiro Hill, Pa. za vso srednje-vahodno Penno.
- Anton Zornik, za Herminio, Pa. za vso spadočno Pennsylvania.
- John Zornik, za Detroit in okolico.

Poleg vseh teh se lahko vsak član ali naročnik sam polije svojo nazadnjo direktno listu

PROSVETA 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Rusko in baltsko ozemlje, kjer so Rusi pričeli svojo veliko poletno ofenzivo v smeri proti Berlinu.

MIHAIL ARCIBAŠEV

SANIN

Poslovanil Stane Krašovec

(Nadaljevanje)

Lida se je ozrla za njim; nato se je z obema rokama zgrabila za glavo in se vrgla na posteljo. Dolgi, temni lasje so se ji kot mehak, gost rep lepo usuli po beli, čisti odeji. Ta hip je bila Lida tako lepa, tako močna in vitka, da je bila videti neglede na solze in obup čudovito živahna in mlada; skozi okno je zrl zeleni vrt, skozi katerega so pronicali solnčni žarki; veselo in svetlo je bilo v sobici. Lida pa ni videla nič.

Tisti večer je bil posebne vrste, kot je na zemlji samo včasih in ki se spusti menda od nekdaj iz prozornega in veličastnega, lepega, modrega neba. Bilo je že v drugi polovici poletja; nizko solnce je že zašlo, toda bilo je še čisto svetlo in zrak je bil čudovito čist in lahak. Bilo je muho, toda po vrtovih se je neznan odhod prikazala obilna rosa; prav se je iztežka dvigala, a je leno in dolgo ležala v zraku; bilo je soprošno in že hladno. Glasovi so se širili lahko in hitro kot na perutih.

Sanin je šel brez čepice, v svoji široki modri srcaji, ki je že pozelenela na ramah, po prašni cesti in po dolgo, s koprivami porastli stranski ulici k hiši, kjer je stanoval Ivanov.

Ivanov je sedel resnega obraza, širkih pleč, dolgih in kakor slama ravnih las pred oknom na vrt, ki je postajal vedno bolj in bolj rosen in kjer je že zopet ozelenelo čez dan zaprašeno zelenje; premišljeno je polnil cigarete s tobakom, ki je za sežanj naokrog silil človeka h kihanju.

"Dober dan!" je rekel Sanin in se naslonil na okno.

"Na zdravje!"

"Meni so pa napovedali dvoboj," je rekel Sanin.

"Dobra reč," je odgovoril Ivanov, ne da bi se dal vznemiriti. "Kdo in zakaj?"

"Zarudin ... Iz hiše sem ga spodil, pa je razžaljen."

"Tako," je rekel Ivanov. "Torej se boš šel streljati? Le nastreljaj se, jaz bom za sekundanta ... kar nosova si odstrelita!"

"Čemu ... Nos je plemenit del telesa ... Ne bom se streljal!" je s smehom odvrnil Sanin.

"Tudi tako je dobro," je pokimal Ivanov z glavjo. "Semu se bi streljala; saj ni treba, da bi se streljala!"

"Ampak moja sestra sodi drugače," se je nasmehnil Sanin.

"Ker je prisnoda!" je prepričano odvrnil Ivanov. "Koliko te neumnosti tiči v vsakem človeku!"

"Napolnil je zadnje cigareto in jo takoj prižgal; druge je pobral, jih položil v usnjato dozo, pihnil tobak raz okno ter skočil skozi njega na vrt.

"Kaj bomo počeli?" je vprašal.

"Pojdiva k Solovejčiku!" je predlagal Sanin.

"Beži no!" se je namrnil Ivanov.

"Zakaj?"

"Jaz ga ne maram ... Mevža! ..."

"Prav nič slabši ni od drugih," je zamahnil z roko Sanin. "Veseno ... greva!"

"No, pa pojdiva, kaj mi pa je!" je pritrdil Ivanov prav tako hitro, kot je vedno pritrjeval vsemu, kar je rekel Sanin.

Šla sta po ulicah oba zdrava, širokih pleč in veselega glasu.

Toda Solovejčika ni bilo doma. Stanovanje je bilo zaklenjeno, na dvorišču je bilo prazno in puščeno. Samo Sultan je pri kašči rožljaj z verigo in zapuščeno lajal na tuja človeka, ki sta iz neznanih vzrokov hodila po dvorišču.

"Tako zoprno je tukaj!" je rekel Ivanov. "Pojdimo v drevored!"

Odšla sta in zaprla za seboj vratica. Sultan je pa še dvakrat ali trikrat zalajal v zrak, na-

kar se je usedel pred svojo hišico in gledal po praznem dvorišču, proti mrtvemu mlinu in belim, ozkim in krivim stezicam, ki so se vile po nizki, prašni travi.

V mestnem parku je kot po navadi igrala godba. V drevoredu je bilo že čisto hladno. Izprehajalo se je veliko sveta in temne gruče, posute z ženskimi oblekami in klobuki kot stepna trava s cveticami, so se valovito premikale gori in dol; sedaj so se usipale proti temnemu parku, sedaj pa v nasprotni smeri od njegovih kamenitih vrat.

Sanin in Ivanov sta se za roke vodila v park in sta takoj v prvem drevoredu naletela na Solovejčika, ki je zamišljeno, s povešeno glavo korakal pod drevjem; roki je imel sklenjeni na hrbtu.

"Midva sva pa bila pri vas," je rekel Sanin.

Solovejčik se je plaho nasmehnil in opravičevalno dejal:

"Ah, oprostite, nisem vedel, da pridete ... če ne bi vaju počakal ... Veste, sem šel malo na sprehod."

Oči so se mu žalostno lesketale.

"Pojdite z nama," je nadaljeval Sanin in ga prijazno prijel pod roko.

Solovejčik je vesel sključil svojo roko, delal se je veselega in je takoj nenaravno pomaknil klobuk na vrat ter šel tako, kakor da ne bi nesel Saninove roke, ampak kakšno dragoceno reč. Usta so mu bila, kakor da bi se podaljšala do ušes.

Sredi vojakov, ki so pihali, da so jim bili obrzi kar rdeči, v medene cevi, ki so bile tako zvonke, da je šlo skozi ušesa, se je vrtil in gotovo zaradi lepšega mahal s palčko droben, vrbacu podoben vojaški kapelnik. Okrog njih se je gnetla gruča priprostejšega občinstva — podčastniki, gimnazijci, fantje v škornjih in dekleta v svetlih robcih. Po stezah so se pa kot v neskončni četvorki zaletavale ena proti drugi pisane skupine gospodičen, študentov in častnikov.

Srečali so Dubovo s Šafrovim in Svarožičem. Nasmehnilo so se in se pozdravili. Sanin, Solovejčik in Ivanov so v krogu obšli ves park in jih zopet srečali. Sedaj je šla z njimi še Karsavina, visoka in vitka, v svetli obleki. Že oddalec se je smehljala Saninu, ki ga že dolgo ni videla, in v njenih očeh se je zalesketalo koketno prijateljstvo.

"Kaj hodite sami?" je rekla suhljata Dubova; "pridružite se nam!"

"Gospoda, vživimo v stranski drevored, sicer bo tukaj gneča ..."

Velika, veselega skupina je zavila v polumračen, nem drevored ter ga oživela z veselimi, zvonicim govorjenjem in z donečim smejanjem brez vzroka.

Šli so čisto do konca parka in že so se hoteli obrniti nazaj, ko so se izza ovinka pokazali Zarudin, Tanarov in Vološin.

Sanin je takoj videl, da se častnik ni nadejal srečanja in da je prišel v zadrego. Lepi obraz mu je močno zardel in vsa njegova postava se je vzravala. Tanarov se je mrko nasmehnil.

"Kaj je ta strigalica še tukaj?" se je začudil Ivanov in pokazal z očmi Vološina.

Vološin jih ni videl, ker se je obračal in gledal Karsavino, ki je šla spredaj mimo njega.

"Še!" se je zasmehal Sanin.

Ta smeh je vzel Zarudin na svoj račun in to je učinkovalo nanj kot klofuta. Vzrojil in sapa mu je zastala; čutil je, da ga je pograbilo nekaj močnega. Odločil se je od svoje skupine in hitro stopil v svojih lakastih čevljih k Saninu.

(Dalje prihodnjic.)

vilo v penečo besnost, je bilo nekaj docela drugega.

S tem, da je bila ura ob taki priložnosti ukradena, se je odkrhala z bleščeče fasade zlata prevleka. Prikazal se je navadni, goli in resnični sadreni omet.

Ves svet je bil namazan s pravljico, da je veliki mehiški državnik Porfirio Diaz z železno roko in jekleno metlo deželo tako docela in tako trajno očistil banditov in lopovov, kakor se ni posrečilo dotlej še nobenemu drugemu nikjer na svetu. Po poročilih, ki jih je Porfirio Diaz razširil v svet, si tedaj lahko potoval z vrečo, polno zlatnikov, na desni in z vrečo, polno zlatnikov, na levi, jezdec na konju od enega konca republike do drugega konca, si imel na desni kakor tudi na levi strani po eno vrečo zlatnikov več kakor tisti dan, ko si dopotoval. Deloma je bilo to tudi res. Ameriški kapitalist, ki je pri El Pasu prekorlačil mehiško mejo s petdeset tisoč dolarji v čepih, je lahko šest tednov pozneje preko Nogalesa zopet odpotoval iz Mehike s sto tisoč dolarji v čepih, ki jih je v tem kratkem času s pomočjo Porfirija Diaza izžehljal iz mehiške dežele in ljudstva. Toda če smatramo dobesedno, pa je bilo pod Porfirijem Diazom mnogo bolj nevarno brez vojaškega spremstva potovati po deželi z denarjem ali blagom kakor danes. Često se je tudi zgodilo, da je začelo vojaško spremstvo na poti računati, koliko bolj pametno je, da si kar samo prisvoji denar, ki bi ga naj varovalo. Potem pa je izšlo poročilo — če se ni vladno privatno posrečilo, da je rešila zadevo v splošno zadovoljstvo — da je zašel transport v močvirje, ali pa, da ga je zasul udor.

Toda, da je bila tako važnemu severoameriškiemu diplomatu na diplomatski slavnosti med stenami chapultepeškega gradu iz žepa ukradena ura, da torej celo diplomatski dostojanstvenik na diplomatski slavnosti v Mehiki ni bil varen svojega premoženja, to je raztrgalo vso lažnjivo tkanino, ki si je vanjo diktator postal. Če so bili banditi celo okrog diktatorjevega prestola, kako je šele bilo na deželi? Če bi ta dogodek izšel v ameriških časnikih, potem bi ves svet spoznal, da je bila železna roka velikega državnika Porfirija Diaza samo iz lepenke; tuji velekapitalisti store torej prav, če so pri naložitvi kapitala v Mehiki prav previdni.

Diplomat je imel diktatorjevo častno besedo in obenem izjavo, da gre tu samo za malo šalo. Zato ni diplomat črnil časnika-rijem o dogodku niti besedice, kajti njegova dolžnost je bila sedaj počakati, ali bo Porfirio Diaz izpolnil častno besedo. Porfirio Diaz je vedel, da ne sme Američan po diplomatskih običajih domačemu tisku ničesar poročati, dokler je krila dogodek diktatorjeva častna beseda.

Se isto noč je pozval Porfirio Diaz k sebi policijskega predstojnika, da bi se z njim dogovoril, kako bi se dala ura zopet dobiti, ne da bi se poslužil časnikiških inseratov.

Hollywoodska igralka Ava Gardner, katero si žele vojaki v "liščjih luknjah" ...

Ves način, kako sta vzela stvar v roke, nam kaže razliko med možmi, ki so gospodarili med diktator Porfirija Diaza, in možmi, ki so krmarili po revoluciji mehiško ladjo med viharji in čerami.

Poznejši predsednik Calles bi dal policijskemu predstojniku šest ur odloga, da prinese uru. Ali pa bi — in to je verjetneje, ker je napravil večkrat tako z generali — ozmerjal policijskega predstojnika kakor šolarčka ali ga celo po desnem in levem licu oklofutal, in ga nato vrgel iz urada; če bi bil mož še za kaj sposoben, bi ga morda kazensko prestavil v oddaljeno mesto republike, ali pa bi mu dal potniško za zdravstveno potovanje v Evropo z resnim svarilom, naj se v Mehiki nikar več ne prikazuje.

Tudi Porfirio Diaz je včasih zmetel generale in ostale visoke dostojanstvenike brez ceremonij iz služb; toda stori je kaj takega samo tedaj, če je natančno vedel, da nima dotični nobenih pristašev, da bi mu torej ne mogel škodovati. Kakor vsi diktatorji je bil tudi Porfirio Diaz zelo boječ. Rajši je spletkaril in intrigiral v ozadju, druge pa pošiljal naprej.

Calles bi si niti za hip ne delal skrbi, če bi bil dogodek naslednji dan popisano v časnikih. Sme-

jal bi se vsemu prav tako kakor ves mehiški in ameriški narod. Na svoj suhoparen način bi dejal: "Čemu si da le takle oslovski Gringo (mehiška zbadljivka za Amerikance) ukrasti uru iz žepa? Saj je vendar v Mehiki, kjer vidi na vsaki postaji najlepše listke: 'Varujte se žepnih tatov!' In če koštrun Mehike bolje ne pozna, naj ne hodi vanjo, sploh pa s takim človekom ni mogoče skleniti pogodbe." Časnikarjem pa bi dejal: "Nu, sedaj vidite, kakšno lopovsko drhal imamo v Mehiki. Vso to drhal je vzgajil lopov Porfirio. Zopet bom moral enkrat prav sakramensko, hudičevsko, prekletu vsekatki vmes!" Nato pa bi pobrcal vse policijske veljave v okrajih, tučat državnih pravd-

nikov in dva tucata sodnikov iz služb, da bi se kar bliskalo. Taka brezobzirna, malobrižna, z mastnim dovtipom opoprana ameriška metoda pesti je bila hinavskemu značaju Porfirija Diaza prav tako tuja, kakor pozna vsak presbiterijanski župnik vse različne znanke škotskega whiskyja prav tako dodobra kakor štiri evangelije. Naslednje jutro so začeli po vsej mehiški deželi brskati, da bi našli ukradeno uru ameriškega diplomata.

V Belenu se je prikazal policijski predstojnik. Belen je preiskovalni zapor v Mehiki, kjer imajo zaprte vse moške in ženske hudodelce, dokler niso obsojeni.

(Dalje prihodnjic.)

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto in priložijo eden, dva, tri, štiri ali pet članov in eno družino k eni naročnini. List Prosveta stane za vse enako, za člano ali načelno \$6.00 za eno leto naročnino. Ker pa člani še plačajo pri osebnem \$1.30 za tednik, se jim to priložijo k naročnini. Torej sedaj ni vroška reč, da je list predrag za člano SNP. List Prosveta je vaša lastnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan.

Pojasnilo:—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNP, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto naročniku.

Cena listu Prosveta je:	
Za Zdruč. države in Kanado \$6.00	Za Chicago in okolice je \$7.50
1 tednik in \$1.30	1 tednik in \$1.30
2 tednika in \$2.60	2 tednika in \$2.60
3 tednike in \$3.90	3 tednike in \$3.90
4 tednike in \$5.20	4 tednike in \$5.20
5 tednikov in \$6.50	5 tednikov in \$6.50
	Za Evropo je \$9.00

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v pisnu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

PROSVETA, SNP, 2857 So. Lawndale Ave. Chicago 23, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveto vsoto \$

1. Ime Čl. družva št.

Naslov

Ustavite tednik in ga pripišite k moji naročnini od sledečih članov moje družine:

2. Čl. družva št.

3. Čl. družva št.

4. Čl. družva št.

5. Čl. družva št.

Mesto Država

Nov naročnik Star naročnik

Diplomati

B. TRAVEN

Porfirio Diaz je sprejel namreč v policijsko službo dovolj lopovov, žepnih tatov, vlomilcev in obcestnih roparjev, kajti lopovi znajo čisto bolje loviti lopove kakor dostojni ljudje.

Da bi tat izpraskal diamante iz ure ali da bi uro razbil, da bi jo tako po kosih na nesumljiv način prodal, tega se ni bilo bati. Ura bi namreč izgubila preveč na vrednosti. Preje je bilo že pričakovati, da bi izbrusil, kar je bilo vgraviranega, preden bi se ura zopet kje pojavila v nakup. Brez tega, kar je bilo vgravirano, pa je bila ura seveda za diplomata brez vrednosti. Zlato uro, pa najsi bi bila obložena še s tolikimi diamanti, bi don Porfirio, takoj preskrbel, če bi bilo diplomatu s tem kaj pomagano. Toda stvar je bila taka, da je bilo treba najti prav isto uro.

Porfirio Diaz ni pobesnel zato, ker bi se morda bal, da ne bo mogel ure več najti. Naloga, da jo najde, se mu je zdela izvedljiva. Ne, kar ga je spra-

BUSINESS AS USUAL FOR BEACHED CRAFT

DESPITE THE FACT that these landing craft are high and dry on a beach in Normandy, Allied troops continue to unload the supplies aboard them after the ferry run across from England. The big drop in the tide in this area caught the low draft vessels before they could pull off the sandbank. Hours later, when the tide rose again, the craft went back into service without trouble. Official U. S. Navy photo.

"That's the way I like to see them," said Gen. MacArthur when he saw the rows of dead Japs in the Admiralty Islands. In this war—the costliest, cruelest war of all time—our boys must fight with savage fury. Kill or be killed! And on how well each plays his part depends the lives of many of his buddies.

Here on the home front, too, just cherishing the attack on isn't enough.

That's why there's a Fifth War Bond drive now, a drive in which you're needed to support the men on the fighting fronts who are facing the most treacherous forces Americans have ever met in combat. We on the home front can't let them down — and we won't. So resolve now to at least double your bond buying in the 5th War Loan drive. This is the time to do better than your best.

Back the Attack! - BUY MORE THAN BEFORE

SLOVENE NATIONAL BENEFIT SOCIETY
2857-59 S. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.